

Beste Şimşek^a, , Ali Ö. Akyüz^b Afşin Güngör^{c,d}

^aAkdeniz Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Antalya, TÜRKİYE
bestenazar@hotmail.com

^bDr. Öğr. Üyesi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Bucak EGTBMYO, Burdur, Türkiye
aakyuz@mehmetakif.edu.tr

^cProf. Dr., Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Bucak Teknoloji Fakültesi, Burdur, Türkiye

^dAkdeniz Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Antalya, Türkiye
afsingungor@hotmail.com

ENERJİ GÜVENLİĞİ AÇISINDAN TÜRKİYE: POLİTİKALAR VE İŞ BİRLİKLERİ

ÖZ

Dünya enerji politikalarının eğilimini genel olarak doğalgaz ve petrol belirlemektedir. Bu çalışmada, küresel enerji politikalarına, stratejilerine ve sorunlarına yer verilmiştir. Türkiye'nin enerji güvenliği, petrol taşımacılığı gibi konulardaki önemine değinilmiştir. Gelişmiş ülkelerin, bazı ülkelerde bulunan enerji rezervlerindeki egemenliklerini koruma amacıyla yaptırımlar uyguladığı belirtilmiş ve incelenmiştir. Günümüzde enerji politikalarını belirleyen unsurlar ele alınmıştır. Ayrıca, nükleer enerjinin payı ve meydana getirdiği sorunlara vurgu yapılmıştır. Yenilenebilir enerjide artış gözlemlendiği ve gelecek yıllarda enerji yoksunluğunun yenilenebilir enerji ile en aza indirilebileceği çıkarımında bulunulmuştur. Yenilenebilir enerji talepleri, yatırımları ve gelişmeleri sayısal verilerle analiz edilmiştir. Küresel enerji politikalarındaki değişken unsurların önemi belirtilmiş ve yenilenebilir enerji kaynaklarının daha fazla ön planda olması gerektiği açıklanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Enerji Arzı, Enerji Güvenliği, Boru Hatları, Nükleer Enerji

TURKEY IN TERMS OF ENERGY SECURITY: POLICIES AND PARTNERSHIPS

ABSTRACT

The tendency of world energy policies is determined by natural gas and oil in general. In this study, global energy policies, strategies and problems are addressed. Turkey's energy security, emphasizing the importance of issues such as the transportation of oil. It has been stated and examined that developed countries are sanctioned to protect their sovereignty in the energy reserves in some countries. the elements that determine energy politics are discussed. It also stresses the share of nuclear energy and the challenges it presents. It is deduced that an increase in renewable energy has been observed and that energy deprivation in the years to come will be the least possible with renewable energy. Renewable energy demands, investments and developments have been analyzed numerically. Variable elements in global energy policies have been highlighted and it has been explained that renewable energy sources should be more preliminary.

Key Words: Energy Supply, Energy Security, Pipelines, Nuclear Energy

GİRİŞ

Türkiye, Asya'yı Avrupa'ya bağlaması, bir geçiş ülkesi olması ve doğal kaynak zengini Orta Doğu'ya yakınlığı gibi özellikleriyle konumundan dolayı yüzyıllardır stratejik önemini korumaktadır.

Enerji kaynaklarının sınırlı olması, var olan talebi karşılayacak kaynakların yoksunluğu gibi sebepler yıllardır Türkiye'nin enerji ithalatçısı olması ve dışa bağımlılığının artması sonucunu beraberinde getirmiştir. Komşu ülke ve bölgelerdeki petrol ve doğalgaz rezervlerinin bolluğu, iyi ilişkiler geliştirme çabalarına bu sayede enerji transferini sağlamaya yönelik politikalar geliştirmeye neden olmuştur. Enerji politikalarının düzenlerken, petrol ve doğalgaz ihracatçısı ülkelerle anlaşmaya varılıp çeşitli boru hattı inşası ve Türkiye'den hatların geçmesi sağlanarak bölgesel konumu arttırıcı çalışmalar yürütülmektedir.

20.yüzyıl itibariyle enerji kaynaklarının önem kazanması, genel olarak ham maddeye talebin artış göstermesi, bazı ülkelerin rezerv bölgelerine ilgisini ve bu bölgelere yönelik hakimiyet kurma çabalarına neden olmuştur.

Yeni dünya düzeni ile birlikte enerjiye hakimiyet, rezerv bölgelerinde otorite kurmak ve transferi gerçekleştirecek şirketler sayesinde enerji aktarımı konusunda söz sahibi olmak, küresel güç olmak için gerekli unsurlar arasına girmiştir. Durum böyleyken, petrol ve doğalgaz yönünden zengin rezervlere sahip ülkelerde (özellikle Orta Doğu bölgesindeki ülkeler) bir türlü huzur teminin sağlanamadığı, karışıklıkların, savaşların, krizlerin son bulmadığı görülmektedir. Özellikle Türkiye'nin yanı başında yaşanan bu sorunlar politikaların değiştirilmesine ve çeşitlenmesine neden olmuştur. Ayrıca, diğer ülkeler ile enerji işbirliklerini güçlendirme yoluna gidilmiştir.

ENERJİ GÜVENLİĞİ VE TÜRKİYE

Türkiye'de fosil kaynaklar olarak sınıflandırılabilen petrol, doğalgaz rezervleri neredeyse yok sınırındadır. Yıllar geçtikçe artış gösteren enerji bağımlılığı yeni projeler üretmeye, özel sektörün desteklenmesine neden olmaktadır. Sayıları 5'i geçmeyen petrol rafinerileriyle Türkiye faaliyetlerine devam etmektedir. Enerji politikaları belirlenirken stratejik konumu sayesinde işbirliklerine gitme yolunu tercih edilmiş ve enerji transfer hattı, enerji koridoru olma yönünde çalışmalar yapılmıştır (Atılğan, 2000; Yılmaz, 2012). Enerji güvenliği konusu ise enerji rezervlerine yönelik olan çalışmalarda ön plana çıkmaktadır. Özellikle petrol fiyatlarının artışı, enerji kaynaklı çıkan sorunlar, sera gazı salınımı yüzünden meydana gelen çevre kirliliği, fosil yakıtların tükenilebilir olması gibi etmenler ülkelerin enerji güvenliğine önem vermelerini gerektirmiştir (Türkyılmaz vd., 2017; Gökdemir vd., 2012). Türkiye için enerji güvenliğinin sağlanması temel politikalardan biri haline gelmiştir. Dünya petrol ve doğalgaz rezervlerinin ağırlıklı olarak bulunduğu bölgelere yakınlığı, enerji transferinde geçit noktası olmaya çalışıp hem uluslararası arenada statüsünü arttırma hem de en fazla enerji ihtiyacı olan Avrupa'ya yakınlığı nedeniyle stratejik işbirlikleriyle kilit ülke haline gelme istekleri doğrultusunda enerji güvenliği konusu ele alınmıştır.

Türkiye'nin enerji güvenliğine yönelmesine sebep olan etmenler jeopolitik konumu ve çevre ülkelerde meydana gelen sorunlardan kaynaklanmaktadır. Çoğu bölgede üretilen enerjinin Türkiye vasıtasıyla dünya piyasalarına ulaşması fikri son dönemlerde stratejilerin değişmesini sağlamıştır (Özev, 2017).

Genel olarak enerjiye yönelik çalışmalar, dışa bağımlılığı azaltma isteği, yenilenebilir enerjiye yönelik teşvikler, kömür ve linyit rezervlerinde tam verimliliğe ulaşma, nükleer santral inşalarını başlatıp faaliyete geçirme ve ülkelerle ilişkiler geliştirilerek ithal enerjide tek bir ele bağı kalmamak üzerine şekillenmiştir.

Türkiye'nin enerji konusunda araştırma ve çalışmalar yapan birçok kurumu bulunmaktadır. Bu sayede mevcut durum iyileştirmeleri ve çeşitli alternatifler üzere yerli enerji üretimine ağırlık verilmesi hedeflenmiştir.

TÜRKİYE-AZERBAYCAN İLİŞKİLERİ VE BAKÜ-TİFLİS-CEYHAN HATTI

Azerbaycan ve Türkiye'nin bölgesel etkileri, iki ülkenin köken olarak yakınlığı haricinde Azerbaycan'ın doğal kaynak zenginliğinden Türkiye'nin ise jeopolitik konumu sayesinde etkili olmaktadır.

Azerbaycan'ın 1991 yılında bağımsızlığını kazanması sonrasında Türkiye'nin bağımsızlığı tanıyan ilk devlet olması sonrasında ilişkiler iki devlet tek millet düşüncesiyle ilerlemiştir. Yapılan ticari anlaşmalar ile ekonomik kalkınma yönünde adımlar atılmış ve daha sonrasında boru hatları kurulmaya başlanmıştır.

Azerbaycan petrol şirketi SOCAR ile Türk şirketi BOTAŞ arasında varılan anlaşma ile Azerbaycan gazı Türkiye'ye gelmekte bir kısmı ise Türk hattından geçerek diğer ülkelere aktarılmakta, gazın bir kısmının ise denizden tankerlerle başka ülkelere aktarımı gerçekleştirilmektedir (Ener ve Ahmedov, 2007; Erdoğan, 2017). Türkiye, Azerbaycan doğalgazının en büyük alıcılarından biri haline gelmiştir.

Türkiye-Azerbaycan ilişkilerinin en güçlü yanlarından bir tanesi iki ülkenin anlaşmaya varılarak kurduğu boru hatlarıdır. Bu hatların en önemlilerinden bir tanesi olan Bakü-Tiflis- Ceyhan hattı 2006 yılında faaliyet göstermeye başlamıştır. Bu hat ile Azerbaycan gazı Gürcistan'dan geçerek Türkiye'ye ulaşmaktadır. Bu hat ile birlikte Türkiye enerjide kilit ülke olma isteğine bir adım daha yaklaşmıştır ve stratejik önemi artmıştır (Akpınar, 2005).

TÜRKİYE-RUSYA İLİŞKİLERİ VE MAVİ AKIM HATTI

Türkiye-Rusya ilişkileri incelendiğinde özellikle 1980'li yıllarda iyileşmelerin olduğu, çeşitli işbirliklerinin arttığı gözlemlenmektedir. Türkiye-Rusya ekonomik ilişkilerinin temelinde yer alan enerji alanı, Türkiye'nin enerji ihtiyacının büyük kısmını Rusya'dan karşılaması, Rusya'nın petrol ve doğalgazını diğer ülkelere ulaştırmak için Türkiye'nin stratejik konumundan faydalanmak istemesi gibi nedenler ile karşılıklı çıkar çerçevesinde ilerlemektedir.

Günümüzde Türkiye enerjisinin %55'ini Rus kaynaklarından emin etmektedir ayrıca yapılan anlaşmalar ile Akkuyu Nükleer santralinin kurulumu için Rusya ile anlaşmaya varılmıştır (Abbasgil, 2016).

İki ülke arasında ilişkileri pekiştiren Mavi akım boru hattı, 2003'te faaliyete başlamıştır. Rusya'dan Türkiye'ye enerji hattı olan bu proje Karadeniz'i kapsayan bir projedir. Mavi Akım ile Türkiye yıllık 16 milyar metreküp doğalgaz ihraç etmektedir. Türkiye'nin Rus boru hatları ile doğalgaz ihtiyacının %60'undan fazlasını karşıladığı bilinmektedir (Satman, 2007).

TÜRKİYE-IRAK İLİŞKİLERİ VE KERKÜK-YUMURTALIK BORU HATTI

Orta doğu bölgesindeki zengin doğal kaynakların öneminin artması ile birlikte bölgede güvenlik arttırma fikirleri oluşmaya başlamıştır. 1945 yılları sonrasında dış güçlerin müdahalelerinde artış yaşanınca komşu ülkelerle ilişkiler geliştirilmeye çalışılmıştır. Irak- Türkiye ilişkileri bu dönemden sonra ekonomik olarak ilerleme sağlamıştır ve 1973 yılında yaşanan petrol krizi etkileriyle birlikte boru hattı inşa etme fikirleri başlamıştır. Aynı yıl kurulumuna başlanan Kerkük-Yumurtalık boru hattı o yıllarda iki ülkenin enerji işbirlikçisi olmasını sağlamıştır. Bu hat ile birlikte Irak petrolünün Türkiye'ye ulaşması hedeflenmiştir (İnal, 2013).

Yaşanan Körfez savaşları ve Kriz ortamına aktif olarak katılım göstermeyen Türkiye, ABD ile ilişkileri ve BM kararlarına uyum sağlayan bir tutum içerisine girmiştir. Komşu ülkede yaşanan savaş ortamının etkilerini ekonomik olarak gören Türkiye, Irak'a çeşitli ambargolar uygulamıştır, enerji aktarımının azalması sebebiyle ciddi ekonomik kayıplar yaşamıştır (Önal ve Özdağ, 2016).

SONUÇ

Türkiye'nin petrol, doğalgaz gibi doğal kaynak rezervlerine sahip olmayışı yıllardır enerji politikasını dışa dayalı olarak geliştirmesine neden olmuştur. Enerji transferi için ülkeler ile işbirliği yapma çabaları sürerken Türkiye'nin stratejik konumunu göz ardı etmemek gerekir. Enerji ihtiyacını karşılamak için işbirliği yapılan ülkeler için Türkiye konumu ve bölgesel etkilerinden dolayı önem taşımaktadır ayrıca Türkiye vasıtasıyla batı ülkelerine enerji gönderimi fikirleri yıllardır devam etmektedir.

Enerji politikalarını oluşturan unsurların başında kurulumu yapılan boru hatları gelmektedir. Hatlar sayesinde Türkiye enerji ihtiyacını gidermekte ve çeşitli ülkeler ile ekonomik ilişkiler geliştirilerek genel bağlar güçlendirilmiştir.

Dünya’da enerji bağımlılığının zirve yaptığı günümüz koşullarında, enerji yoksunluğunun azaltılması için yeni kaynak arayışına gidilmiştir. İlk olarak nükleer enerji alanına yönelen dünya ülkelerine son dönemde Türkiye’de katılmıştır. Ayrıca, yenilenebilir enerji sektörüne yapılacak olan teşvik ve destekler ile gelecekte Türkiye’nin enerji ihtiyacının bir kısmını bu kaynaklar ile karşılayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

Abbasgil, S. Ö., (2016), Son Dönemde Gelişen Rus İlişkilerinin Enerji Perspektifinden Analizi, Barış Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi, 4(2):50-83

Akpınar, E., (2005), Bakü Tiflis Ceyhan BTC Ham Petrol Boru Hattı ve Türkiye Jeopolitiğine Etkileri, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 25(2): 229 - 248

Atılğan, İ., (2000), Türkiye’nin Enerji Potansiyeline Bakış, Gazi Üniversitesi Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi Dergisi, 2000, 15(1):31-47

Ener, M., Ahmedov, O. (2007), Türkiye-Azerbaycan Petrol-Doğalgaz Boru Hattı Projelerinin Ülke ekonomileri ve Avrupa Birliği Açısından Önemi, Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 2(2):117-136

Erdoğan, N., (2017), Tanap Projesinin Türkiye ve Azerbaycan Enerji Politikalarındaki Yeri ve Önemi, Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 10(3): 10-26

Gökdemir, M., Kömürcü, M. İ., Evcimen, T. U., (2012), Türkiye’de Hidroelektrik Enerji ve HES Uygulamalarına Genel Bakış, Türkiye Mühendislik Haberleri, 471 (1): 18-26

İnan, A., (2013), Kerkük- Yumurtalık Petrol Boru Hattı ve Türkiye-İrak İlişkileri (1973-2011), Ortadoğu Analiz , 5(56): 68-85

Önal, T., Özdağ, A., (2016), Körfez Savaşı ve Türk Dış Politikasına Etkileri, Turkish Studies, 11(16):53-70

Özev, M. H., (2017), Küresel Denkleme Türkiye’nin Enerji Güvenliği, Seta Yayınları, Ankara, ss:111

Türkyılmaz, O., Aytaç, O., Bayrak, Y., Erkilet, M., (2017), Türkiye’nin Enerji Görünümü, TMMOB Makina Mühendisleri Odası Enerji Çalışma Grubu ve ODTÜ MD Enerji Paneli, 25 Mart 2017, Ankara

Satman, A., (2007), Türkiye’nin Enerji Vizyonu, Jeotermal Enerjiden Elektrik Üretimi Semineri, TESKON2007, VIII. Ulusal Tesisat Mühendisliği Kongresi, 25-28 Ekim 2007, İzmir

Yılmaz, M., (2012), Türkiye’nin Enerji Potansiyeli ve Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Elektrik Enerjisi Üretimi Açısından Önemi, Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi, 4(2): 33-54